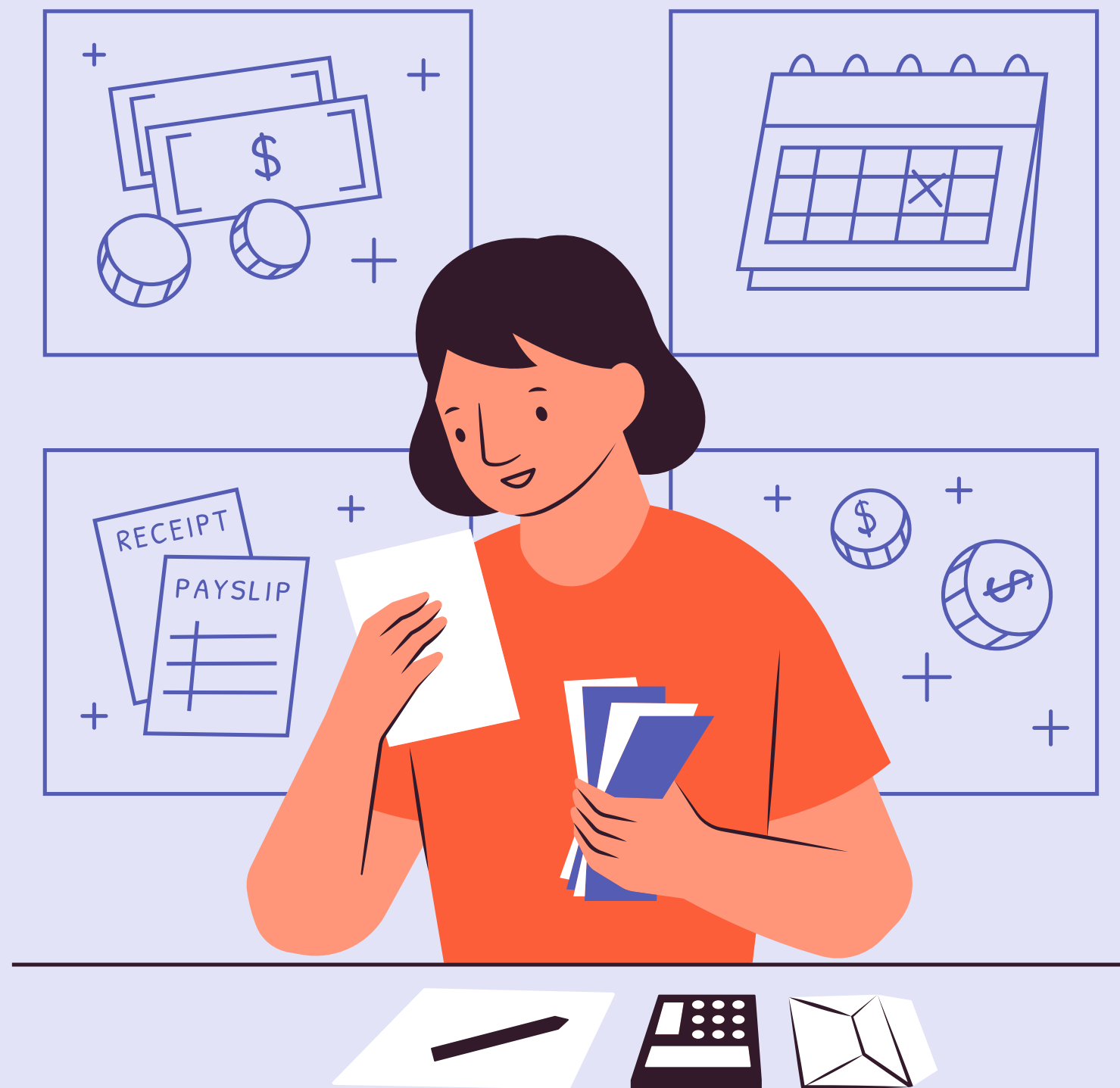

Тема 7. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РИЗИКУ ТА РИЗИК – ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Ризик(англ. Risk) – це ситуація,
пов'язана з небезпекою; можливість
того, що станеться щось погане в як
час у майбутньому

1

Небезпека

Це стан, що існує та потенційно може
завадити шкоди з наслідками

2

Ризик

Це ймовірність небезпеки, що
заподіює шкоду з передбачуваними
наслідками

ШКАЛА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ РИЗИКУ

Ймовірність небезпеки	Індикатор небезпеки	Рівень ризику
Небезпечні ситуації ймовірно настануть або їх ймовірність вище, ніж 75%	Чітка й певна можливість, настання ситуації в короткостроковий період при використанні існуючих бізнес-процесів	ВИСОКИЙ
Ймовірність настання небезпечної ситуації – 25-75%	Ситуації можна уникнути при планомірному й чіткому управлінні ризиками	СЕРЕДНІЙ
Небезпечна ситуація може настати дуже нескоро або ймовірність її настання менше, ніж 25%	Ситуація є малоймовірною при використанні існуючих бізнес-процесів або потребує додаткових досліджень	НИЗЬКИЙ

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ

Процес прийняття й виконання управлінських рішень, які мінімізують несприятливий вплив небезпечних подій на діяльність суб'єкта господарюванн, а також сприяють використанню нових можливосте, що відкрилися

ДВА ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

ТРАДИЦІЙНИЙ

Як реагування постфактум. За результатами пост-аналізу інцидентів, що вже відбулися у минулому, для уникнення ризику

ПРОАКТИВНИЙ

Як преативні дії. За результатами аналізу ймовірності настання небезпечних подій у майбутньому, для ухилення від ухилення ризику

ПРОАКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЛЕЖИТЬ В ОСНОВІ РИЗИК- ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Покликане запобігти ймовірним негативним
(деструктивним) наслідкам впливу
різноманітних економічних явищ та процесів
(факторів) на стан і кінцеві результати
діяльності суб'єкта господарювання

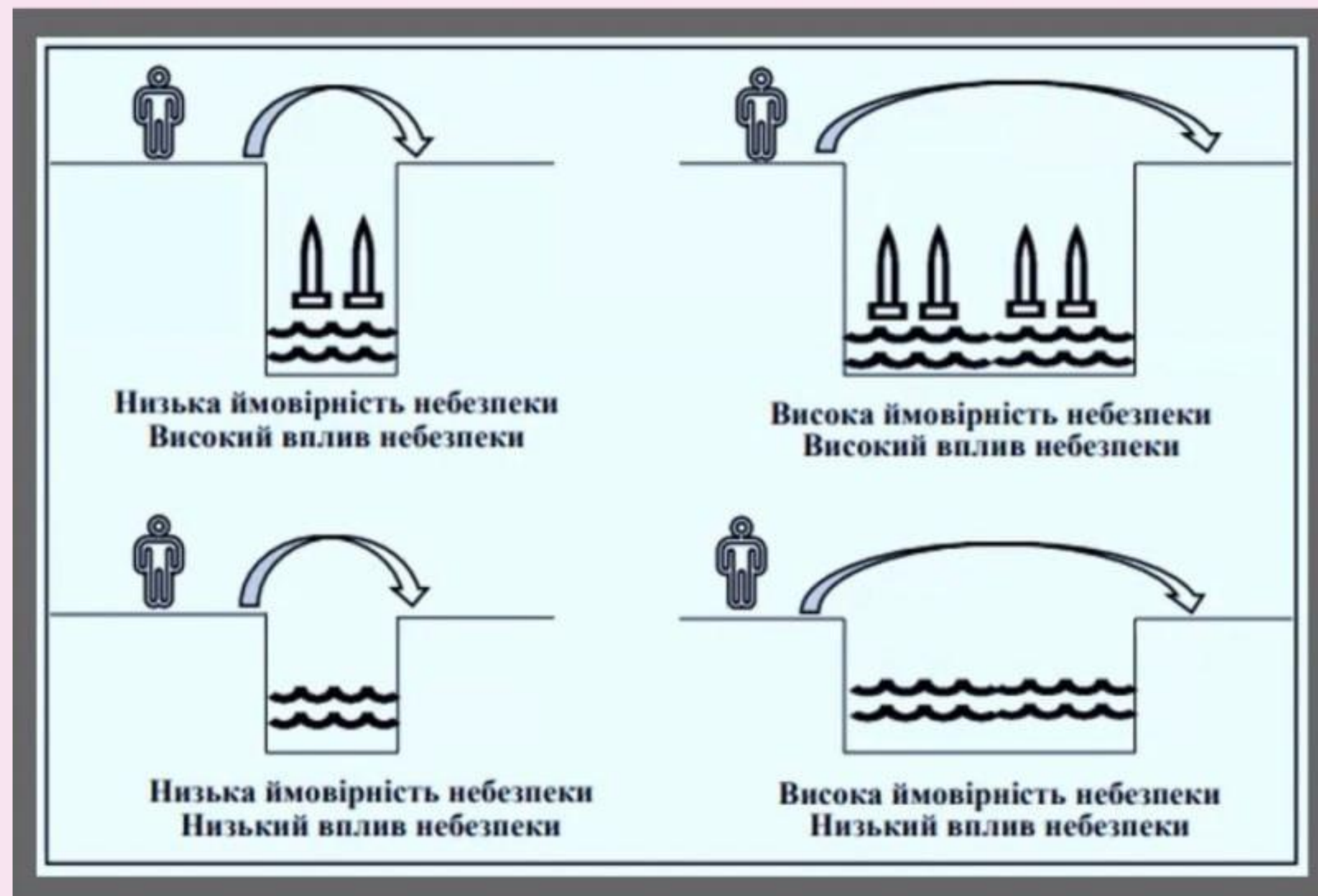
МЕТОД НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ ВИЗНАЧАЄ РИЗИК- ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

- Методи нечіткої логіки (fuzzy logic) використовують лінгвістичні величини і висловлювання для опису стратегій прийняття рішень.
- Важливим застосуванням теорії нечітких множин є контролери нечіткої логіки. Замість математичної моделі для опису системи такі контролери використовують інтегровані знання експертів, які за структурою подання наближаються до розмовної мови.
- Основою для проведення операцій нечіткого логічного висновку є база правил, що містить нечіткі висловлення у формі "якщо – то"

РИЗИК У ПРОАКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ

розглядається як **комбінація** ймовірності того, що щось може статися, і наслідків, які можуть виникнути, якщо це все-таки станеться

Ключовим у визначенні ризику є «можливість небезпеки» (на прикладі – це впасти у воду)

Сприйняття ризику як можливості небезпеки є різним та залежить від ризик-апетиту

Ризик-апетит – це максимальний рівень ризику, який суб'єкт готовий взяти на себе до того моменту як знадобиться вживати заходів щодо зниження ризику

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ШКАЛИ ОЦІНКИ НАСТАННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ ПОДІЙ

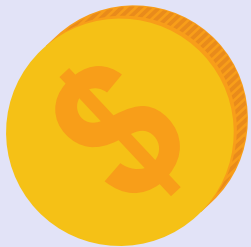
Ймовірність виникнення небезпеки	Опис
1 - Рідко	подія може відбуватися раз на 10 років
2 - Малоймовірно	подія може відбуватися раз на 5 років
3 - Можливо	подія може статися протягом року
4 - Ймовірно	очікується, що подія відбудеться кілька разів протягом року
5 - Майже напевне	очікується, що подія відбуватиметься регулярно та часто

Вплив наслідків небезпеки	Опис
1 - Незначний	мінімальні фінансові втрати, незначна школа репутації, відсутність регуляторних наслідків
2 - Помірний	помітні фінансові наслідки, незначні наслідки для репутації, можливі незначні регуляторні висновки
3 - Значний	значні фінансові втрати, серйозна школа репутації, потенційні серйозні регулятивні санкції
4 - Важкий	дуже великі фінансові наслідки, серйозна школа репутації, суворі регулятивні покарання або санкції
5 - Катастрофічний	припинення бізнесу, незворотна школа репутації, втрата ліцензії або суворі регуляторні санкції

МАТРИЦЯ РИЗИКУ ДЛЯ РОЗУМІННЯ РІВНЯ НАСТАННЯ НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПОДІЇ

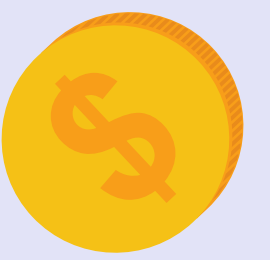
РЕЙТИНГ РИЗИКУ		Ймовірність настання небезпечної події				
		Вкрай мало-ймовірно (1)	Мало-ймовірно (2)	Можливо (3)	Ймовірно (4)	Майже напевне (5)
Серйозність наслідку небезпечної події	Незначний (1) Е	Прийнятний 1Е 1×1=1	Прийнятний 2Е 1×2=2	Прийнятний 3Е 1×3=3	Допустимий 4Е 1×4=4	Допустимий 5Е 1×5=5
	Помірний (2) D	Прийнятний 1D 2×1=2	Прийнятний 2D 2×2=4	Допустимий 3D 2×3=6	Допустимий 4D 2×4=8	Допустимий 5D 2×5=10
	Значний (3) С	Прийнятний 1C 3×1=3	Допустимий 2C 3×2=6	Допустимий 3C 3×3=9	Допустимий 4C 3×4=12	Неприйнятний 5C 3×5=15
	Важкий (4) В	Прийнятний 1B 4×1=4	Допустимий 2B 4×2=8	Допустимий 3B 4×3=12	Неприйнятний 4B 4×4=16	Неприйнятний 5B 4×5=20
	Катастрофічний (5) А	Допустимий 1A 5×1=5	Допустимий 2A 5×2=10	Неприйнятний 3A 5×3=15	Неприйнятний 4A 5×4=20	Неприйнятний 5A 5×5=25

ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ЩОДО РІВНЯ РИЗИКУ

базується на поєднанні ймовірності настання небезпечної події та серйозності впливу наслідків на здатність досягати встановлених цілей

Прийнятний ризик	1B, 1C, 1D, 1E, 2D, 2E, 3E	Якщо оцінка ризику позначена зеленим кольором, рівень ризику є прийнятним, і ви можете продовжувати подію, як планувалося. Це не означає, що щось погане не станеться, тому що ми ніколи не зможемо усунути погані наслідки, але якщо це вплине на вас, наслідки, швидше за все, будуть прийнятними
Допустимий ризик	1A, 2A, 2B, 2C, 3B, 3C, 3D, 4C, 4D, 4E, 5D, 5E	Якщо оцінка ризику позначається жовтим кольором, ви можете продовжувати з помірним ризиком, але доцільно здійснювати подальший контроль і моніторинг ризику події
Неприйнятний ризик	3A, 4A, 4B, 5A, 5B, 5C	Якщо оцінка ризику знаходиться в межах червоного, було б недоцільно продовжувати подію, доки не будуть вжиті додаткові заходи та засоби контролю, щоб зменшити серйозність і ймовірність небезпеки до прийнятного рівня

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКУ ТА РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД (РОП) ДО БОРОТЬБИ З ВК/ФТ/ФРЗМЗ

- допомагає зосередитися на **запобіганні** відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, одночасно передбачаючи динамічні **превентивні й профілактичні заходи** проти ймовірних потенційних фінансових злочинів
- вперше термін “ризик-орієнтований підхід» до anti-money laundering (AML) був згаданий у 2000 р. у Великобританії в контексті розгортання системи убезпечення фінансової системи від незаконного використання для відмивання грошей
- у 2012 р. FATF імplementувала термін “ризик-орієнтований підхід” у правове поле та нормативні документи у сфері запобігання відмиванню коштів

МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ РОП

1	2	3	
FATF	ЄС	Україна	
Рекомендація 1 «Оцінювання ризиків та застосування ризик-орієнтованого підходу» Керівництво FATF щодо ризик-орієнтованого підходу до боротьби з ВК/ФТ: найвищі правила та процедури (2007 рік)	Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму від 26.05.2015	Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX	

У ДОКУМЕНТАХ FATF РИЗИК РОЗГЛЯДАЄТЬСЯ ЯК ПОХІДНА ВІД ТРЬОХ ЧИННИКІВ:

Загроза

особа або група осіб, об'єкт чи діяльність, які потенційно можуть нанести шкоду державі, суспільству, економіці

надходить із зовнішнього середовища від клієнтів СПФМ

Вразливість

сфери, в яких загроза може реалізуватися, або фактори, які можуть сприяти реалізації загрози. Це можуть бути структурні компоненти фінансової системи, механізми, послуги або продукти, які використовуються для переміщення і зберігання грошових коштів

надходить із внутрішнього середовища через бізнес-процеси СПФМ

Наслідки

вплив або шкода від злочинної діяльності, нанесена фінансовій системі і/або установам, економіці в цілому, населенню, діловому середовищу, національним і міжнародним інтересам, репутації і привабливості фінансового сектору країни для інвесторів

повертаються у зовнішнє середовище через знищення фінансової безпеки країни

5 ПРИНЦИПІВ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ РОП У КЕРІВНИЦТВІ FATF ЩОДО РИЗИК- ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО БОРОТЬБИ З ВК/ФТ

1

Розуміння загроз і
вразливостей та реагування
на них на національному
рівні

2

Наявність нормативно-
правової бази, що підтримує
застосування ризик-
орієнтованого підходу

3

Розробка системи нагляду
для підтримки застосування
ризик-орієнтованого
підходу

4

Визначення головних
дійових осіб і забезпечення
послідовності ризик-
орієнтованого підходу

5

Обмін інформацією між
державним і приватним
сектором

Наприкінці 1990-х років, зіткнувшись із посиленням законодавством щодо ПВК/ФТ і вдосконаленими процедурами ПВК/ФТ у кредитних і фінансових установах, деякі “відмивачі” коштів вдалися до нефінансового сектору, щоб приховати злочинні доходи.

У відповідь на цю тенденцію, FATF оприлюднила Керівництво з ризик-орієнтованого підходу для спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу (англ. Designated Non-Financial Businesses and Professions, DNFBPs, укр. – визначені нефінансові установи та професії, ВНУП),

що мають подібні з фінансовими установами вразливості, які використовуються для відмивання коштів

КЕРІВНИЦТВО

З РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНО ВИЗНАЧЕНИХ
СУБ'ЄКТІВ ПЕРВИННОГО
ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

ЦИКЛ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У КЕРІВНИЦТВІ FATF З РОП ДЛЯ ВНУП

- ІДЕНТИФІКАЦІЯ І
ОЦІНЮВАННЯ
РИЗИКІВ ВК/ФТ

- ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ
ДЛЯ МІНІМІЗАЦІЇ
РИЗИКІВ ВК/ФТ

- ПЕРЕГЛЯД ТА
ДОКУМЕНТУВАННЯ
РОП

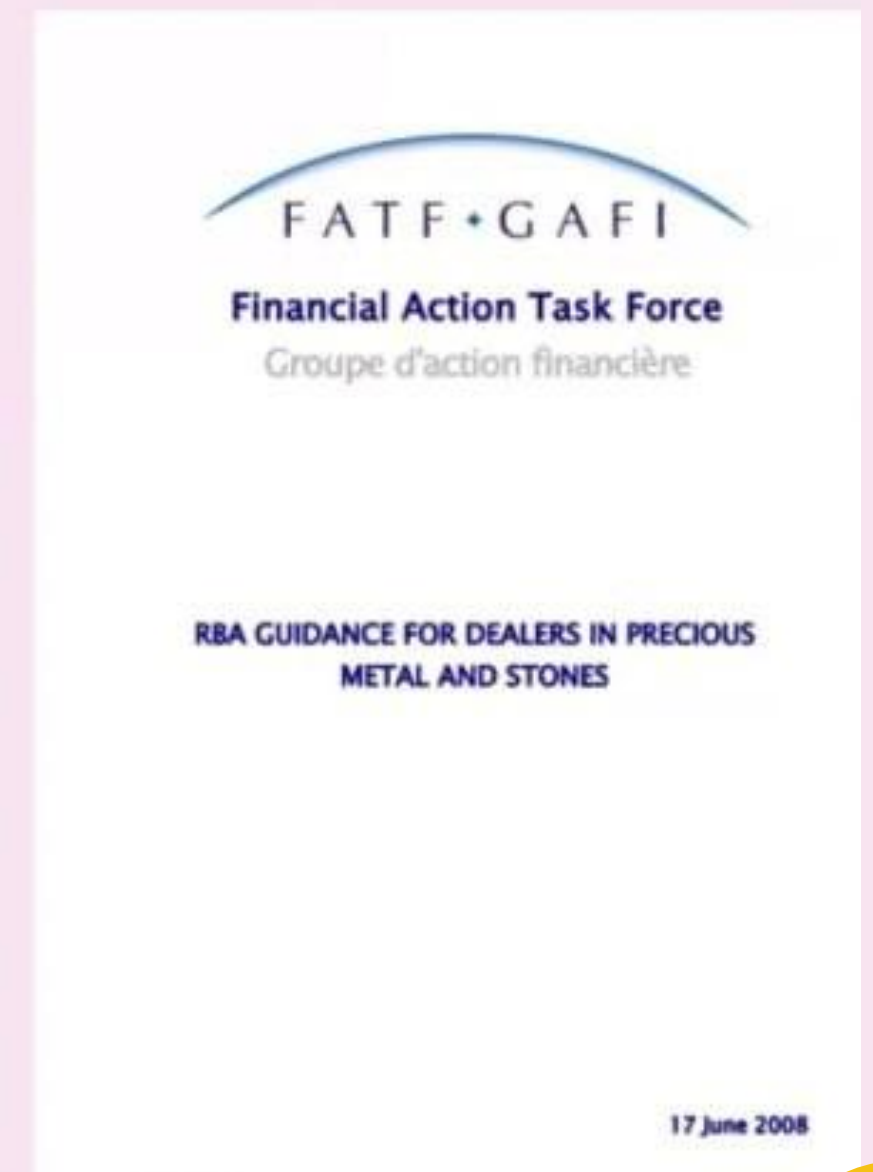
- РЕАЛІЗАЦІЯ
(ПОТОЧНИЙ
МОНІТОРИНГ) РОП

КЕРІВНИЦТВА FATF З РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ РІЗНИХ СЕКТОРІВ БІЗНЕСУ

КЕРІВНИЦТВА FATF З РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ РІЗНИХ СЕКТОРІВ БІЗНЕСУ

ЧЕТВЕРТА АНТИЛЕГАЛІЗАЦІЙНА Директива ЄС 2015/849

- зазначає, що держави – члени ЄС повинні забезпечити вжиття зобов'язаними особами належних заходів для виявлення й оцінювання ризику ВК/ФТ з огляду на фактори ризику, у тому числі ті, які стосуються **їхніх клієнтів, країн або географічних територій, продуктів, послуг, транзакцій або каналів постачання**
- наголошується, що під час оцінювання ризиків ВК/ФТ, пов'язаних з типами клієнтів, географічними зонами, певними продуктами, послугами, транзакціями або каналами постачання, держави-члени та зобов'язані особи повинні брати до уваги фактори ситуацій з потенційно **нижчим ризиком** та з потенційно **вищим ризиком**

ПЕРЕЛІК ФАКТОРІВ І ВИДІВ ДОКАЗІВ ПОТЕНЦІЙНО НИЖЧОГО РИЗИКУ ВК/ФТ ЗГІДНО З ДИРЕКТИВОЮ ЄС 2015/849

Фактори ризику, пов'язаного з клієнтом	Фактори ризику, пов'язаного з продуктом, послугою, транзакцією або каналом постачання	Географічні фактори ризику - реєстрація, заснування, місце проживання в
• публічні компанії, зареєстровані на фондовій біржі, на які поширюються вимоги щодо розкриття інформації (або на підставі правил фондової біржі, або закону, або зобов'язальних інструментів), що накладають вимоги стосовно забезпечення належної прозорості бенефіціарної власності; • публічні адміністрації або підприємства; • клієнти є резидентами географічних районів нижчого ризику відповідно до пункту	• договори страхування життя з низькою страховою премією; • договори пенсійного страхування, якщо вони не передбачають можливості дострокового розірвання та якщо договір страхування не може бути використаний в якості застави; • пенсія, пенсія за вислугу років або аналогічна схема, що передбачає пенсійні виплати працівникам, якщо внески здійснюються шляхом відрахувань із заробітної плати, та правила схеми не дозволяють нарахування відсотка учаснику за схемою; • фінансові продукти або послуги, які надають належним чином визначені і обмежені послуги певним типам клієнтів з метою розширення доступу для цілей фінансової інклюзії; • продукти, щодо яких управління ризиками відмивання грошей або фінансування тероризму здійснюється на основі інших факторів, таких як встановлення ліміту на гаманець або прозорість власності (наприклад, деякі види електронних грошей)	• державах-членах ЄС; • третіх країнах, що мають ефективні системи боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму; • третіх країнах, що визначаються надійними джерелами як такі, що мають низький рівень корупції або іншої злочинної діяльності; • третіх країнах, що на основі надійних джерел, таких як взаємні оцінки, детальні звіти про результати оцінювання або опубліковані звіти про подальші заходи, мають вимоги стосовно боротьби з відмиванням грошей або фінансуванням тероризму відповідно до оновлених Рекомендацій ФАТФ та ефективно виконують зазначені вимоги

ПЕРЕЛІК ФАКТОРІВ І ВИДІВ ДОКАЗІВ ПОТЕНЦІЙНО ВИЩОГО РИЗИКУ ВК/ФТ ЗГІДНО З ДИРЕКТИВОЮ ЄС 2015/849

Фактори ризику, пов'язаного з клієнтом	Фактори ризику, пов'язаного з продуктом, послугою, транзакцією або каналом постачання	Географічні фактори ризику
- Ділові відносини здійснюються за незвичних обставин; - клієнти є резидентами географічних районів підвищеного ризику - клієнти є юридичними особами або правовими утвореннями, що призначені для володіння персональними активами; - компанії, що мають номінальних акціонерів або здійснюють випуск акцій на пред'явника; - підприємства, чия діяльність пов'язана зі значним обігом готівкових коштів; - структура власності компанії є незвичною або надмірно складною з огляду на характер діяльності компанії; - клієнт є громадянином третьої країни, який подає заявку на отримання права на проживання або громадянства у державі-члені в обмін на переміщення капіталу	- Приватний банкінг; - продукти або транзакції є такими, що можуть заохочувати анонімність; - дистанційні ділові відносини або транзакції без певних гарантій, таких як засоби електронної ідентифікації, відповідні довірчі послуги, що визначені в Регламенті (ЄС) № 910/2014, або будь-який інший безпечний, дистанційний чи електронний процес ідентифікації, регульований, визнаний або прийнятий відповідними національними органами влади; - платіж, отриманий від невідомих або непов'язаних третіх сторін; - нові продукти і методи ведення господарської діяльності, включно з новим механізмом постачання, та використання нових технологій або технологій, що розвиваються, як щодо нових, так і наявних продуктів; - транзакції, пов'язані з нафтою, зброєю, дорогоцінними металами, тютюновими виробами, культурними предметами та іншими предметами, які мають археологічне, історичне, культурне та релігійне значення або рідкісну наукову цінність, а також слоновою кісткою та захищеними видами тварин	- країни, визначені надійними джерелами, як такі, що не мають ефективних систем боротьби з відмиванням грошей або фінансуванням тероризму; - країни, визначені надійними джерелами, такими, які мають значний рівень корупції або іншої злочинної діяльності; - країни, на які поширюються санкції, ембарго або аналогічні заходи, ініційовані, наприклад Європейським Союзом або ООН; - країни, які фінансують або підтримують тероризм, або які офіційно визнали терористичні організації, що діють на їхній території

ЗАКОН УКРАЇНИ №361 “ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ” вживає такі терміни:

Ризики

небезпека (загроза, уразливі місця) для суб'єктів первинного фінансового моніторингу бути використаними з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення під час надання ними послуг відповідно до характеру їх діяльності

Ризик-орієнтований підхід

визначення (виявлення), оцінка (переоцінка) та розуміння ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також **вжиття відповідних заходів щодо управління** ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня

Управління ризиками

заходи, що вживаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу щодо створення та забезпечення функціонування системи управління ризиками, що передбачає, зокрема, визначення (виявлення), оцінку/переоцінку (вимірювання), моніторинг, контроль ризиків, з метою їх мінімізації

РІВНІ РИЗИКУ ВК/ФТ/ФРЗМЗ У ФІНАНСОВОМУ МОНІТОРИНГУ

НИЗЬКИЙ РИЗИК	це найменш серйозний рівень ризику. Це свідчить про те, що потенційний ризик мінімальний і його виникнення малоймовірне. Такі ризики часто вимагають мінімальних заходів контролю або пом'якшення
СЕРЕДНІЙ РИЗИК	ці ризики можуть мати помірний вплив на організацію, і ймовірність їх виникнення не є ані рідкісною, ані загальною. Ці ризики потребують більшої уваги та зусиль з управління та часто передбачають збалансований підхід між прийняттям, уникненням або пом'якшенням ризику
ВИСОКИЙ РИЗИК	це ризики, які можуть суттєво порушити діяльність організації, її прибутковість або репутацію. Високі ризики вимагають жорсткого контролю управління ризиками і часто є пріоритетними в будь-якій стратегії зменшення ризиків
НЕПРИЙНЯТНО ВИСОКИЙ РИЗИК	цей рівень вказує на ризики, які організація не може прийняти за жодних обставин. Зазвичай вони пов'язані з незаконною діяльністю або діями, які порушують політику, правила або цінності фірми. Цих ризиків слід повністю уникати та вживати рішучих заходів, щоб вони не виникали

СТАТТЯ 7 «ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ» У ЗАКОНІ №361 ВИЗНАЧАЄ:

-
- Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, враховуючи відповідні критерії ризику **(фактори загроз та вразливостей)**, зокрема, пов'язані з його клієнтами, географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, **видом послуг**, що клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, **способом надання (отримання) послуг**

- Критерії ризиків визначаються СПФМ **самостійно** з урахуванням критеріїв ризиків, встановлених державними регуляторами фінансової системи (Національного банку України - для банків та небанківських фінансових установ або Міністерства фінансів України - для всіх інших СПФМ), типологічних досліджень Державної служби фінансового моніторингу, результатів національної оцінки ризиків, рекомендацій відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу
-

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИТЕРІЇВ РИЗИКУ ВК/ФТ за 4 категоріями:

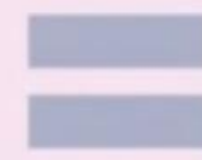

ПРОАКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У ФІНАНСОВОМУ МОНІТОРИНГУ

Заходи щодо
оцінки
ймовірності та
впливу ризиків
ВК/ФТ, щоби
зрозуміти їх
прийнятність

Заходи щодо
впровадження
засобів контролю
ризиків ВК/ФТ для
пом'якшення їх
впливу

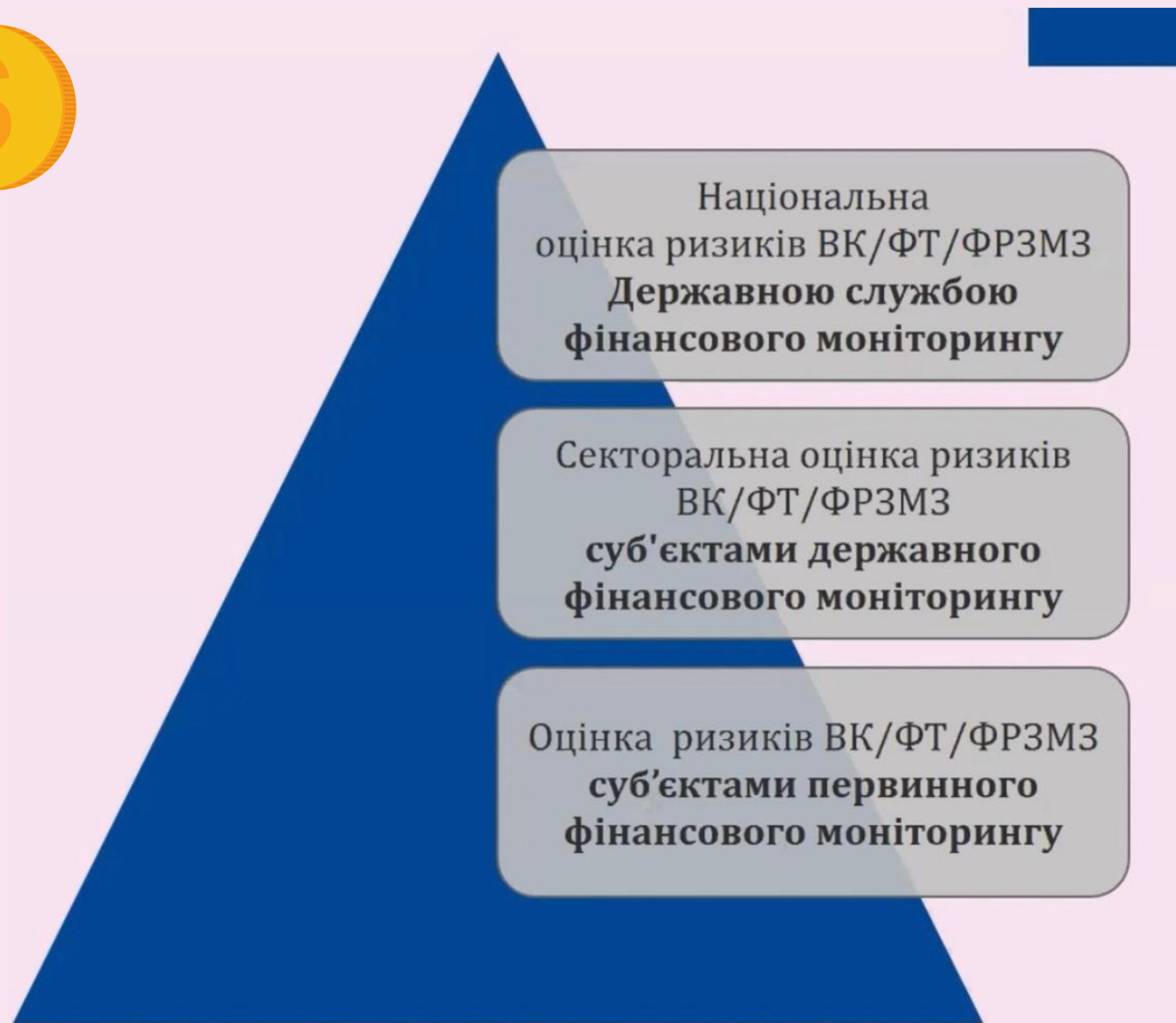
Управління
ризиками
ВК/ФТ
з метою їх
мінімізації

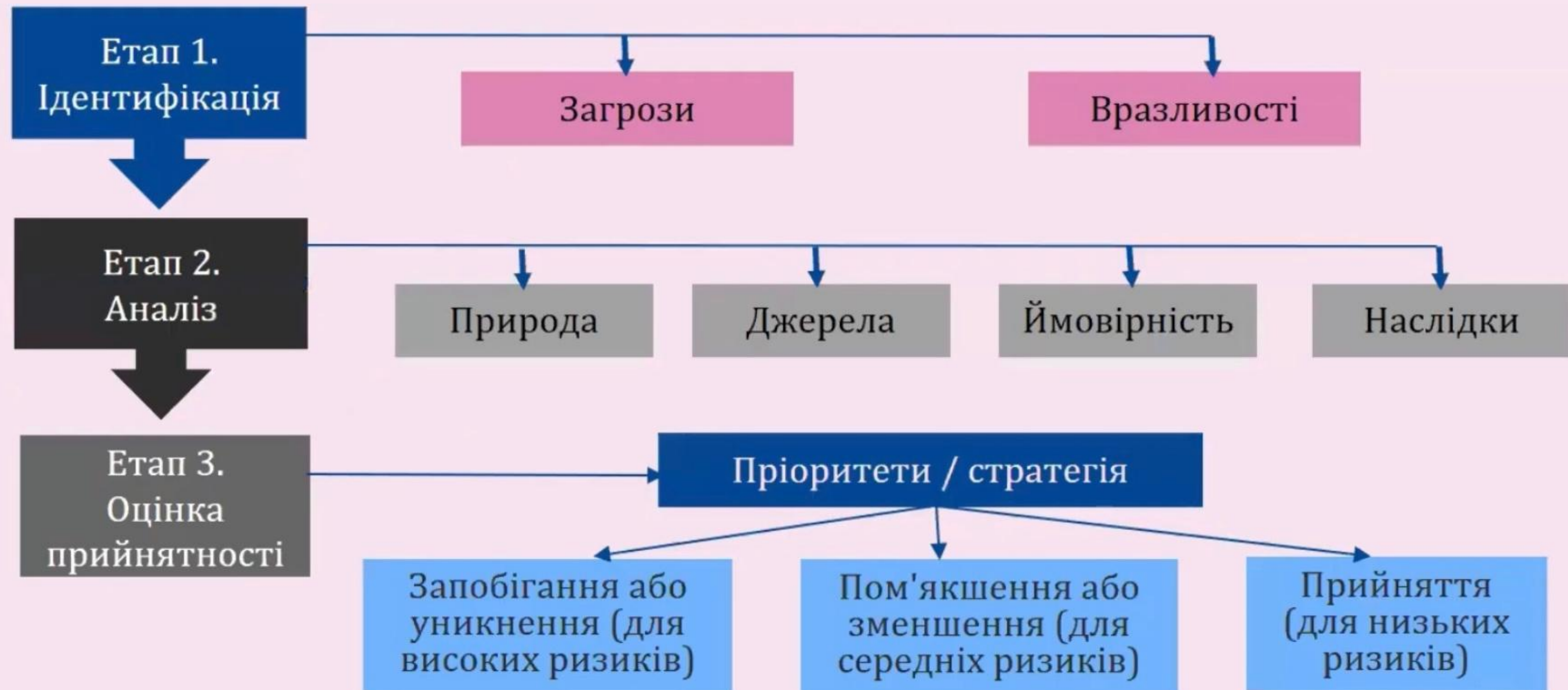
Процес оцінювання ризиків ВК ФТ ФРЗМЗ на основі ризик- орієнтованого підходу

Піраміда рівнів оцінки ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ

Етапи процесу оцінки ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ згідно з методологією FATF

Етап 1. Ідентифікація загроз і вразливостей середовища до ВК/ФТ/ФРЗМЗ

-
- починається з розробки контрольного списку **факторів загроз зовнішнього середовища і вразливостей внутрішнього середовища**, з якими стикаються організації або країни при боротьбі з ВК/ФТ. Ці «фактори ризику» будуть засновані на відомих критеріях ризиків або передбачуваних загрозах або вразливості

- загрози та вразливості виявляються та визначаються за допомогою відповідних **методів** шляхом поєднання експертних суджень, внеску зацікавлених сторін, експериментів, минулого досвіду та історичного аналізу подібних ініціатив і ситуацій. Мета полягає в тому, щоб **визначити повний набір відповідних загроз та вразливостей і мінімізувати невідомі**
-

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИТЕРІЇВ РИЗИКУ ВК/ФТ за 4 категоріями:

ГРУПА МЕТОДІВ В.1 Методи з'ясування думок зацікавлених сторін та експертів щодо ризиків	ГРУПА МЕТОДІВ В.2 Методи ідентифікації ризиків
Мозковий штурм	Контрольні списки, класифікації та таксономії
Метод Дельфі	Аналіз видів і наслідків відмов (FMEA– Failure Mode and Effects Analysis);
Метод індивідуального збору ідей	Дослідження небезпеки та експлуатаційної придатності (HAZOP - Hazard and operability)
Структуровані інтерв'ю	Аналіз сценаріїв
Опитування	Структурований метод "що, якщо" (SWIFT)

Етап 2. Аналіз первинних ризиків

ВК/ФТ/ФРЗМЗ

- передбачає кількісне оцінювання низки **потенційних наслідків**, які можуть виникати за настання події, ситуації чи обставини, а також **пов'язаних з ними ймовірностей** з тим, щоб виміряти рівень ризику.
- Керівництво FATF визначає ризик як **функцію ймовірності** виникнення негативних подій, що є комбінацією співіснування загрози і вразливості до цієї загрози, зважену на рівень впливу очікуваних наслідків за формулою:

$$R = f[(T), (V)] \times C$$

- де R – функція первинного ризику;
- T – фактор (змінна), пов'язаний із ідентифікованою загрозою (Threat) ;
- V – фактор (змінна), пов'язаний із ідентифікованою вразливістю (Vulnerabilities);
- C – фактор, пов'язаний із негативними наслідками, зумовленими співіснуванням загроз і вразливостей (Consequence)

Для визначення рівня первинного
(базового) ризику
Вк/ФТ/ФРЗМЗ використовується
теплова матриця 3 × 3 та
скоринговий метод

РЕЙТИНГ ПЕРВИННОГО (БАЗОВОГО) РИЗИКУ		Серйозність наслідків події ВК/ФТ/ФРЗМЗ		
		Низькі (1)	Середні (2)	Високі (3)
Ймовірність настання події ВК/ФТ/ФРЗМЗ	Низька (1)	Низький $1 \times 1 = 1$	Низький $1 \times 2 = 2$	Середній $1 \times 3 = 3$
	Середня (2)	Низький $2 \times 1 = 2$	Середній $2 \times 2 = 4$	Високий $2 \times 3 = 6$
	Висока (3)	Середній $3 \times 1 = 3$	Високий $3 \times 2 = 6$	Високий $3 \times 3 = 9$

Етап 3. Оцінювання залишкових (чистих, прийнятних) ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ

- Визначення та обрання способів реагування на ідентифіковані та проаналізовані ризики ВК/ФТ полягає у прийнятті керівництвом установи рішення щодо зменшення, прийняття, розподілення чи уникнення ризику через застосування **ефективних заходів контролю ризиків**

- Рівень залишкового (чистого) ризику залежить від адекватності та результативності наявних заходів контролювання ризиків та визначається за формулою:

$$RR = R \times M$$

- де RR – залишковий (чистий) ризик (Residual Risks);
- R – рівень базового (первісного) ризику (Inherent Risks);
- M – рівень ефективності заходів контролю для попередження або зниження ризиків (Control Measures)

Рівні ефективності заходів контролю для мінімізації ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ

РЕЙТИНГ ЗАЛИШКОВОГО (ЧИСТОГО) РИЗИКУ		Рівень ефективності заходів контролю для попередження або зниження ризиків		
		Ефективні (1)	Вдосконалю- ються (2)	Ненадійні (3)
Рівень базового (первісного) ризиків	Низький (1)	Низький $1 \times 1 = 1$	Низький $1 \times 2 = 2$	Середній $1 \times 3 = 3$
	Середній (2)	Низький $2 \times 1 = 2$	Середній $2 \times 2 = 4$	Високий $2 \times 3 = 6$
	Високий (3)	Середній $3 \times 1 = 3$	Високий $3 \times 2 = 6$	Високий $3 \times 3 = 9$

Оцінка ризиків діяльності СПФМ

розпочинається із загального огляду своєї діяльності. Для того, щоб встановити вразливість СПФМ до впливу ВК/ФТ на нього та ефективно управління цим ризиком, необхідно ідентифікувати кожен сегмент своїх бізнес-операцій, де може виникнути загроза ВК/ФТ, і оцінити його вразливість до цієї загрози.

Етап 1. Ідентифікація загроз і вразливостей середовища до ВК/ФТ/ФРЗМЗ

Першочергово складається контрольний список факторів ризику з описом загроз та вразливостей СПФМ, в розрізі 4 категорій (за типом клієнта, за географічним розташуванням, за видом послуг, за способом надання послуг) з урахуванням Критеріїв ризиків, рекомендованих Мінфіном або Національним банком

Критерій (фактор) ризику (за способом надання послуг)	Загроза, <i>T</i>	Вразливість, <i>V</i>
Організація здійснює грошові перекази онлайн	Здійснення ВК/ФТ через грошові перекази онлайн	Послуга може бути вразливою, якщо заходи автентифікації несуворі

Етап 2. Аналіз первинних ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ за кожним критерієм

Критерій (фактор) ризику (за способом надання послуг)	Природа та джерела ризику		Ймовірність настання події ВК/ФТ, [(T), (V)] (низька – 1, середня – 2, висока – 3)	Вплив наслідків події ВК/ФТ, C (низький – 1, середній – 2, високий – 3)	Рівень базового (первинного) ризика, R [(T), (V)] × C
Організація здійснює грошові перекази онлайн	Якщо здійснення онлайн-грошових переказів зазнає використання недоліків безпеки (природа ризику) через несуворі заходи автентифікації (джерела ризику)	Тоді через швидкість і обсяг переказів відмивання незаконних коштів може бути швидким	Середня (2)	Високий (3)	Високий $2 \times 3 = 6$

Етап 3. Оцінювання залишкових (чистих) ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ за кожним критерієм

Критерій (фактор) ризику (за способом надання послуг)	Рівень базового (первинного) ризику, R	Заходи контролю (мінімізації) ризику,	Рівень ефективності заходів контролю, M	Рівень залишкового (чистого) ризика, RR $R \times M$
Організація здійснює грошові перекази онлайн	Високий (3)	Моніторинг клієнтів, встановлення суворих обмежень	Ефективні (1)	Середній $3 \times 1 = 3$

Документування є способом фіксації фактів суцільного та безперервного спостереження подій

- це процес запису інформації на папері чи іншому носіїві, що забезпечує юридичну силу, здійснюється за певними правилами, встановленими правовими актами чи виробленими традицією
- це створення документа з використанням різноманітних методів, способів та засобів фіксування інформації на матеріальному носії.

Порядок документування ризик-орієнтованого підходу у фінансовому моніторингу

визначається внутрішніми документами організації з питань фінансового моніторингу та включає:

Визначення **ризик-профілю** діяльності та ризик-профілю клієнтів організації у сфері боротьби з ВК/ФТ

Визначення переліку ефективних **заходів контролю ризиків** ВК/ФТ для їх попередження або зменшення

Збалансування загального ризику із заходами контролю ризиків ВК/ФТ для встановлення **залишкового ризику**

5 типів документів складаються СПФМ для документування результатів оцінки ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ:

1

Контрольні списки факторів
ризиків

2

Аналітичні таблиці
розрахунку первинних
ризиків

3

Звітна матриця
ймовірності/наслідків
первинних ризиків

4

Ризик-профілі діяльності та
клієнтів

5

Реєстр залишкових
ризиків

**результати оцінки первинних
ризиків
ВК/ФТ/ФРЗМЗ
документуються в ризик-
профілях двох типів**

1

Ризик-профіль діяльності СПФМ

задокументована відповідним
чином інформація щодо ризиків,
притаманних діяльності СПФМ

2

Ризик-профіль клієнта СПФМ

задокументована відповідним чином
інформація щодо ризиків, які
виникають в процесі ділових відносин
суб'єктів первинного фінансового
моніторингу із їх клієнтами

**Складання ризик-профілю
базується на контрольному
списку факторів ризику
ВК/ФТ/ФРЗМЗ та їх оцінки**

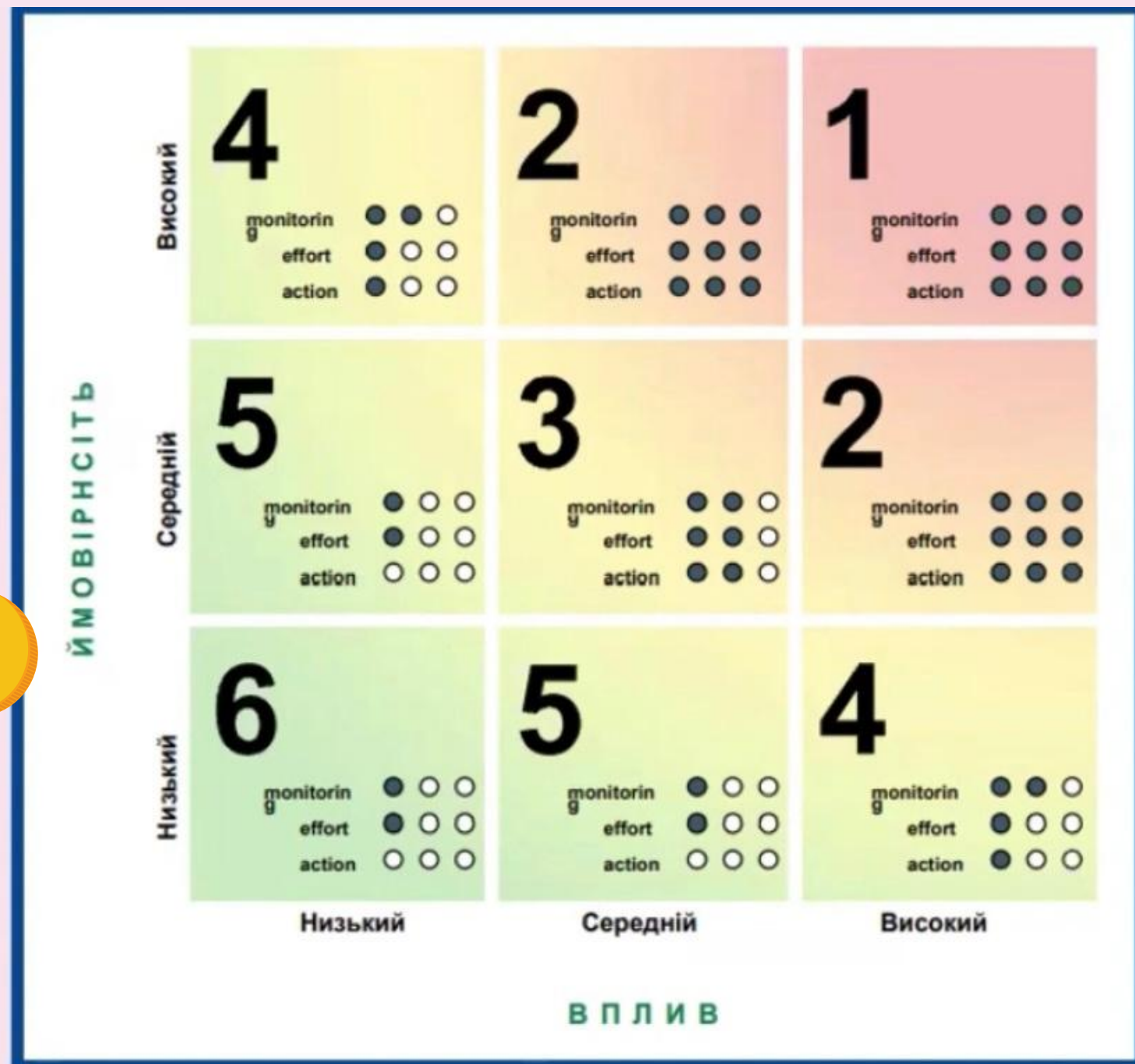

Критерій (фактор) ризикy	Первинний ризик ВК/ФТ		
	Низький	Середній	Високий
Критерій 1	+		
Критерій 2	+		
Критерій 3			+
Критерій 4		+	
Критерій 5			+
Критерій 6	+		
...			
Критерій N		+	

із списку факторів
ризикy

із таблиці розрахунку
первинного ризику

Матриця ймовірності та впливу ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ забезпечує звітування про розуміння ризиків СПФМ

- Сукупність факторів ризиків розглядається як низький ризик, якщо він розміщений у полях №5-6, середній ризик, якщо він розміщений у полях №3-4, високий ризик, якщо він розміщений у полях №1-2
- у полі №1 записуються фактори ризиків, які з великою ймовірністю вплинуть на діяльність СПФМ. Очевидно, що будь-що в цьому полі потребуватиме залучення значних ресурсів для реагування, проведення посилених заходів мінімізації та посиленого моніторингу

Реєстр ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ узагальнює інформацію про управління ризиками СПФМ

#	Risk Event or Condition	Consequence	Probability	Impact	Risk Level	Risk Modification Plan	Risk Owner	Residual Risk		
								Probability	Impact	Risk Level
1	If the union does not agree with changes to job descriptions	then planned staff changes will not be able to occur	Medium	Medium	Medium	Begin consultations with the union no later than next month	Marta	Low	Low	Low
2	If subject matter experts are not available for requirements elicitation	then scope and quality will be reduced, and the delivery date will be pushed back	Medium	High	High	Develop a plan for when the SME's are required, hold on-site workshops and obtain agreement from the sponsor about their participation	Deepak	Low	Medium	Low
3	If an insufficient number of customers reply to our survey	then we will not have a representative sample of customer requirements	Medium	High	High	Contract with a firm that specializes in survey management to develop and run the survey	François	Low	Medium	Low
4	If the organizational structure does not adjust to the new business processes	then the enterprise will not be able to achieve the planned efficiencies and the business need will not be met	High	High	High	The business sponsor must approve the organizational changes prior to deployment, and the changes must occur prior to deployment	Jiahui	Medium	Low	Medium

- об'єднує інформацію про ризики для інформування тих, хто їм піддається, і тих, хто відповідає за управління ними. Він може бути на папері або мати формат бази даних
- включає короткий опис ризику (наприклад, назва, наслідки та послідовність подій, що призводять до наслідків, тощо); твердження про ймовірність настання наслідків; джерела або причини ризику; включає заходи, що робляться для контролю ризику

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИТЕРІЇВ РИЗИКУ ВК/ФТ за 4 категоріями:

ГРУПА МЕТОДІВ В.1 Методи з'ясування думок зацікавлених сторін та експертів щодо ризиків	ГРУПА МЕТОДІВ В.2 Методи ідентифікації ризиків
Мозковий штурм	Контрольні списки, класифікації та таксономії
Метод Дельфі	Аналіз видів і наслідків відмов (FMEA– Failure Mode and Effects Analysis);
Метод індивідуального збору ідей	Дослідження небезпеки та експлуатаційної придатності (HAZOP - Hazard and operability)
Структуровані інтерв'ю	Аналіз сценаріїв
Опитування	Структурований метод "що, якщо" (SWIFT)

Практична частина

Розробка контрольного списку факторів ризику СПФМ за типом клієнта

Група факторів загроз	Назва загрози
Притаманні особистості клієнта	- клієнт відчуває себе некомфортно під час надання інформації про активи чи джерело походження активів; - прояв клієнтом надмірної скритності або надмірної зацікавленості
Притаманні сфері діяльності клієнта	- діяльність у сфері організації та проведення азартних ігор; - будівництво та великі інфраструктурні проекти - гірничо-видобувна діяльність
Притаманні організаційно-правовій формі клієнта	- клієнт є новоствореним суб'єктом господарювання - клієнт надає повноваження великій кількості осіб підписувати документи без достатніх обґрунтувань або комерційних підстав
Притаманні структурі власності клієнта	КБВ юридичної особи є учасником багатьох інших юридичних осіб, у деяких є керівником та/або бухгалтером/підписантом (уповноваженим на підставі акта юридичної особи, договору та/або довіреності)
Притаманні змісту професійної діяльності клієнта або КБВ	клієнт не має (у власності або користуванні) виробничих потужностей / торговельно-складських приміщень, інших активів, необхідних для ведення задекларованої господарської діяльності, або обсяги господарської діяльності незіставні з обсягами наявних активів

Побудова аналітичної таблиці з розрахунком первинних ризиків ВК/ФТ/ФРЗМЗ за типом клієнта СПФМ

Фактор ризику	Ймовірність небезпеки ВК/ФТ	Наслідок впливу події ВК/ФТ	Первинний рівень ризику ВК/ФТ
Клієнт є новоствореною компанією у сфері роздрібної торгівлі	Висока (3 бали)	Середній (2 бали)	$3 \times 2 = 6$ балів Високий
Клієнт здійснює діяльність у сфері видобутку руд (корисних копалин) та/або дорогоцінного каміння та має контрагентів в країнах підвищеного ризику	Висока (3 бали)	Середній (2 бали)	$3 \times 2 = 6$ балів Високий
Клієнт є відомою транскордонною компанією, акції якої обертаються на світових фондових біржах	Низька (1 бал)	Середній (2 бали)	$1 \times 2 = 2$ бали Низький

Складання звітної матриці ризиків ВК ФТ/ФРЗМЗ через СПФМ

Ймовірність настання події
ВК/ФТ/ФРЗМЗ

Висока			
Середня			Клієнт є новоствореною компанією у сфері роздрібної торгівлі Клієнт здійснює діяльність у сфері видобутку руд (корисних копалин) та/або дорогоцінного каміння
Низька		Клієнт є відомою транскордонною компанією, акції якої обертаються на світових фондових біржах	
	Низький	Середній	Високий

Вплив наслідків події ВК/ФТ/ФРЗМЗ

Складання ризик-профілю діяльності СПФМ

Критерій (фактор) ризику	Рівень первинного ризику		
	низький	середній	високий
За типом клієнта			
Клієнт є новоствореною компанією у сфері роздрібної торгівлі		+	
Новий клієнт, який хоче здійснити велику операцію			+
Клієнт, який має бізнес, що включає великі суми готівки			+
Клієнт-публічна компанія, зареєстрована на фондовій біржі	+		
За географічним розташуванням			
Країна, яка має значний рівень корупції та злочинної діяльності			+
Країна, якій притаманний підвищений ризик фінансування тероризму			+
За видом послуги			
Готівка є основним видом розрахунків			+
Значна кількість операцій з цінними паперами			+
Висока питома вага електронних гаранцій			+
За способом надання послуги			
Послуга надається онлайн/інтернет		+	
Послуга надається електронною поштою	+		
Послуга отримується третьою стороною, агентом або брокером		+	
Надання послуг іноземним клієнтам			+